כמין חומר. פירש הקונטרס לרוב מרגליות או בשמים שתלוי בצואר נשים לתכשיט[א] ור"ת פירש חומר מעשה וכן פירש הערוך[ב] בלשון[ג] ערבי כשאומר לחבירו מה מעשיך אומר לו מה [ד]אמרך: **מה נשתנה אזן.** יש במדרש דמרל"ע בגימטריא ד' מאות (שנה) ולפי שהיו ישראל עבדים מרבע מאות שנה וגאלם הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו לפיכך ילע במרצע העולה כך:

[ת"ל לעולם בו'. ואין לומר לעולמו של יובל דא"כ לשמוק קרא מיניה ולילף משדה אחוזה. ת"י]:

איכא דאמרי גדול היה. העבד וזהר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקר לפיכך קדש לפני המיתה וזכה בו זה פירש למיתה יהודה הינדואה וזה פירש לחייס מר זוטרא תחתיו במקומו שלא יהיה העבד רגע אחד בלא אדון. ואיכא

אילו [ו]נאמר אזנו בדלת הייתי אומר [ז]ידקור כנגד אזנו בדלת דלת אין אזנו לא ואזן לא והכתיב [1]ורצע אדוניו את אזנו במרצע אלא הייתי אומר ירצענה לאזן מאבראי ויניחנה על הדלת וידקור כנגד אזנו בדלת תלמוד לומר [2]באזנו ובדלת [א]הא כיצד [ג]דוקר והולך עד שמגיע אצל דלת [ד]דלת שומע אני בין עקורה בין שאינה עקורה ת"ל מזוזה [3]מה מזוזה מעומד אף דלת נמי מעומד [ה]רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה [ו]כמין חומר מה נשתנה אזן מכל אברים שבגוף אמר הקב"ה אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי [3]כי לי בני ישראל עבדים [ז]ולא עבדים [ח]לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע [ט]ור"ש [י]ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית אמר הקב"ה[כ] דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתים מעבדות לחירות והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם: **מתני'** [1]עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה [2]וקונה את עצמו בכסף על ידי אחרים [3]ובשטר על ידי עצמו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בכסף ע"י עצמו ובשטר ע"י אחרים ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: **גמ'** מנלן דכתיב [4]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה [מ]הכישן הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה נקנה בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה אי מה שדה אחוזה חוזרת לבעלים ביובל אף עבד כנעני חוזר לבעלים ביובל תלמוד לומר לעולם בהם תעבודו תנא [נ]אף בחליפין [ס]ותנא דידן מילתא דליתא במטלטלין קתני מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני אמר שמואל [ע]עבד כנעני נקנה במשיכה כיצד תקפו ובא אצלו קנאו קראו ובא אצלו לא קנאו בשלמא לתנא דידן מילתא דאיתא במטלטלי לא קתני דליתא במטלטלי קתני אלא לתנא ברא ניתני משיכה כי קתני מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי משיכה דבמטלטלי איתא במקרקעי ליתא לא קתני [פ]כיצד תקפו ובא אצלו קנאו קראו ובא אצלו לא קנאו וקראו לא [צ]והתניא [ק]כיצד במסירה אחזה בטלפה בשערה באוכף שעליה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה קנאה כיצד במשיכה [ר]קורא לה והיא באה או שהכישה במקל ורצתה לפניו כיון שעקרה יד ורגל קנאה רבי [ש]אסי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך לפניו מלא קומתה אמרי בהמה אדעתא דמרה אזלה עבד אדעתיה דנפשיה קאזיל אמר רב אשי [ת]עבד קטן כבהמה דמי תנו רבנן [א"א]כיצד בחזקה התיר לו מנעלו או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ הפשיטו [ב"א]הרחיצו סכו גרדו הלבישו הנעילו הגביהו קנאו אמר ר' שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה [ג"א]שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר אמר רב אשי [ד"א]הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו לו לא קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום השתא דאמרת הגביהו הוא לרבו קנאו אלא מעתה שפחה כנענית תקנה בביאה כי קאמרינן זה נהנה וזה מצטער הכא זה נהנה וזה נהנה הוא שלא כדרכה מאי איכא למימר אמר רב אחיי [ה"א][בר אדא] דמן אהא [ו"א]מאן לימא לן דלאו הנאה אית להו לתרוייהו ועוד [1]משכבי אשה כתיב הקישה הכתוב [ז"א]כדרכה לשלא כדרכה[ח"א] ר' יהודה הנדואה גר שאין לו יורשין הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לביתא איכא דאמרי גדול הוה זה

אילו נאמר ונפש אזנו בדלת הייתי אומר ידקור כנגד אזנו בדלת. אבל אזן לא ירצענה: **נאזן מאבראי.** כלומר רחוק מן הדלת כדכתיב את אזנו והדר יתן אזנו בדלת ויקח את המרצע וידקור בדלת מעבר השני כנגד אזנו לקייס ולקחת המרצע ונתת ג' באזנו בדלת: **דוקר ויורד.** אזנו כשנותנה על הדלת עד שמגיע לדלת: **עקורה.** מן המזוזה ומוטלת לארץ: **מה מזוזה מעומד.** דבלאו הכי לא מקרי מזוזה: **חומר.** לרוב המרגליות ולרוב הבושם תלוי בצואר לתכשיט: **מתני' וקונה את עצמו.** מיד רבו: **בכסף ע"י אחרים.** שיתנוהו לרבו ע"מ שיהא זה בן חורין אבל הוא עצמו לא יקבל מהם ואפילו ע"מ שאין לרבו רשות בו דקסבר אין קנין לעבד בלא רבו: **ובשטר ע"י עצמו.** שיקבלנו הוא. ובגמרא מפרש לכולה דרבי מאיר ורבנן: **ובלבד שיהא הכסף משל אחרים.** העבד אין לו כלום דאם מצא מציאה או קבל מתנה הכל לרבו ואם בא לפדות ע"י עצמו צריך להיות משל אחרים ויתנוהו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו: **גמ' שדה נקנית בכל הני.** ולקמן יליף לה בפירקין (דף כו.). וכל עובדי כוכבים ככנעניים משנמכר לעבד אלא שכל עבדים נקראין על שם כנען משום דכתיב ביה (בראשית ט) עבד עבדים: **מינלא.** דאיתיה בעבד וליתא בשאר מטלטלין קתני אבל חליפין דאיתנהו נמי בשאר מטלטלין שהמטלטלין גם הם נקנין בחליפין לא איצטריך ליה למיתני: **תקפו.** בחזקה: **לא קנאו.** דמדעתיה אזל ואין זו משיכה: **בשלמא לתנא דידן.** לא תיקשי לשמואל אמאי לא תני משיכה במתניתין דאיכא דלתרוצי כדאוקמינן דמילתא דאיתא במטלטלין לא קתני אלא תנא ברא דתנא חליפין בהדייהו תיקשי לשמואל אי איתיה דנקנה במשיכה ליתנייה נמי במתניתין: **מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי.** כגון חליפין לירף ושנה עם השאר דאיתנהו במקרקעי אבל משיכה דליתא במקרקעי לא תנא בהדייהו: **ילד במסירה.** גבי בהמה קאי דקתני מתני' (לקמן דף כה:) בהמה נסה נקנית במסירה: **בשערה.** כגון שיער שבראש הסוס: **שליף.** משאוי: **אדעתא דמרה אזלא.** על דעת הקורא אותה לפי שאין לה דעת: **אדעתיה דנפשיה.** מדעת עצמו: **קנן.** דלית ליה דעת כבהמה דמי ואם קראו לאם קייה ובא אצלו קנאו: **הסיר לו מנעלו.** העבד לנוקה: **גרדו.** גראט"ר בלע"ז: **הגביהו.** העבד את הנוקה: **מאי קאמר.** מה ענין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא הגבהה דעלמא נוקה מגביה החפץ והכא אמרינן שהעבד מגביהו משום עבודה שהנוקה משעבד בו לקנותו בחזקה: **אלא מעתה.** דהגביהו הוא לרבו קנאו: **שפחה כנענית תקנה בביאה.** דהא אגבהה ליה: **הנדואה.** מאחרת כוסי ג'. ד) כוס ה) מתרגמינן הינדואה: **דתקיף ליה עלמא.** גוסס ונוטה למות: **אמר ליה.** מר זוטרא לעבדיה דגר: **שלוף לי מסנאי.** לקנותו בחזקה היה מתכוון ו) שיהא בעבודתו כשימות אדונו: **איכא דאמרי גדול היה.** העבד וזהר בו אלא יזכה ז) הוא עצמו מן ההפקר לפיכך קדש לפני המיתה וזכה בו והגר פירש למיתה ומר זוטרא פירש לחייס תחתיו שלא יהא העבד בלא אדון רגע אחד: ואיכא

מסורת הש"ס

א) מכילתא פ' משפטים פרשה ב, ב) [בכתי"י ובדפו"ר בכל הסוגיא יקדור, קודר. וכן בכת"י], ג) [בערוך ערך קדד ה איתא קודד ויורד עד שמגיע וכו'], ד) [בכתי"י: הדלת. והוא דרשא חדשה על קרא דמשפטים והגיעו אל הדלת], ה) מוספתא דב"ק פ"ז ה"ד, ו) [סוטה טו.], ז) [ל"ל עבדי הם ולא כו' כ"מ ב"מ י.], ח) [בכת"י קנו: ב"מ י.], ט) [בכתי"י נוסף: בה], י) [בכתי"י ודפו"ר: כר'. ואל"ל כרבי], כ) [בכתי"י נוסף: תבא], ל) [ניטין עז:], מ) ת"כ פ' בהר פרשה ו [בכורות יג.], נ) [ע' תוס' ניטין לט: ד"ה מסוסן], ס) [בכתי"י נוסף: אמר מר], ע) ב"ב עה: ע"ש תוספתא דקדושין פ"ק ה"ט [ע"ש], פ) [בכתי"י: אמר, וכ"ה בב"מ וכל"ל. (רש"ש ע"ש)], צ) תוספתא ס"פ ה"ג ע"ש ב"ב נג.], ק) [ע' תוס' ב"ב נג: ד"ה המתיקין], ר) ב"ב עו:], ש) כ"מ [ל"ל], ת) [נל"ל אלא כדרכה לבדרכה. (ר"ן. ורש"ש)], א"א) [סנהדרין נד ע"א], ב"א) [ל"ל אחוז. רש"ש], ג"א) [ל"ל: כוס. רש"ש], ד) [ע' רש"י יומא לד: ד"ה הנדון וכו'], ה) [ירמיה יג], ו) [ע' להוסף נקנה. (רש"ש. וכ"ה בר"ן)], ז) [בכת"י שבריר"ף: העבד בעצמו], ח) ערך המר כ, ט) [בדפו"ר: ובלבון], י) [ל"ל אסתכן וע"ע תוס' סוטה טו. בד"ה כמין ותוס' חולין קלד: ד"ה דוסין],

תורה אור השלם

1. וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם:
שמות כא ו
2. וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לְאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן:
דברים טו יז
3. כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כה נה
4. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:
ויקרא כה מו
5. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם:
ויקרא כ יג

לעזי רש"י

גראט"ר [גרטי"ר]. לגרד.

מוסף תוספות

א. כמו חומרתא דפילון (שבת דף סב.) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא. תוס' סוטה טו.

עין משפט נר מצוה

רכז א ב מיי' פ"ג מהל' עבדים הל"ט:
רכח ג ד מיי' שם פ"ה הל"ח ופ"ב מהל' מכירה הל"ח [ופ"ה הל"ה] סמג עשין פב פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כג [כה] וטוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ח:
רכט ה מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ח ופ"ב מהל' מכירה הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' כה וטוש"ע חו"מ שם סעי' ה:
ו [טוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ח בהגה]:
רל ז מיי' פ"ב מהל' מכירה הל"ו סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ג:
רלא ח מיי' שם הל"ד ופ"ה מהל' עבדים הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ה וטוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כה:
רלב ט מיי' פ"ב מהל' מכירה הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' כג וטוש"ע חו"מ שם סעי' ג:
רלג י מיי' שם הל"ה [ופ"ד הל"ג] טוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ב [וסי' קלח סעי' טו]:
רלד כ מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' כד וטוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ג:

גליון הש"ס

מתני' וקונה א"ע בכסף. עיין יבמות מח ע"ב תד"ה המפקיר: גמ' מאן ליטא לן דלא הוי הנאה לתרוייהו. עיין יומא פב ע"ב תד"ה מה ליומא וכסנהדרין נח ע"ב ברש"י ד"ה שלא כדרכה:

מוסף רש"י

כמין חומר. בוטו"ן בלע"ז והוא של זהב ומוחמים בו שני לוחמי תוקף לגוי (סוטה טו.). **בכסף על ידי אחרים.** שאחרים פודין אותו במעות והוא קונה עצמו ויוצא לחירות (לעיל ז.). **ובשטר על ידי עצמו.** שהעבד קונה עצמו בשטר שמרוב על ידי עצמו, לומר בקבלת עצמו (גיטין עז:). **אחזה.** הלוקח, **בטלפה.** ברגלה במלות המוכר (רשב"ם ב"ב עה:). **ובשליף.** משוי שבאחמתה ומגמלופיס (ב"ק יז:). אחמתה וקשור לבהמה ואע"פ שלא הוחזק ממקומה קנאה (רשב"ם ב"ב עה:). **בפרומביא.** רסן (ב"ק יז:). **כיצד.** דקה נקנית במשיכה (רשב"ם ב"ב עה:). **שעקרה יד ורגל.** היינו משיכה כל שהוא (שם). **מלא קומתה.** דהיינו עקירת אחרא רגליה (שם). **כיצד בחזקה.** אעבד כנעני דתנן שנקנה בחזקה, קאי (שם נג:). **גרדו.** כמו (איוב ג) ויקח לו חרס להתגרד בו (שם). **הגביהו קנאו.** לקמיה מפרש מי הגביה למי (שם). **אמר ר' שמעון בר'.** לקמיה מפרש (שם). **מאי קאמר.** הגביהו דקאמר ת"ק מי הגביה למי ומאי קמהדר ליה ר"ש דלפוס ריטא משמע דהייטו ת"ק (שם). **נעל לו.** עבד לרבו ששמש העבד לרבו הוא חזקה וכן כולם (שם). **הגביהו הוא לרבו.** כגון שהיה צריך להגבהה זו, כגון לתעלותו למטותו, קנאו לעבד בהגבהה זו, שהרי שימש לרבו שנמצך עליו (שם). הגביה רבו לו לא קנאו. דלא שייכא הגבהה כי אם במטלטלי שאין דרך להגביה מי אדם (שם). לא תהא חזקה. דהנעל והלבש והרחץ והסכתו, גדולה מהגבהה רב לעבד וקנה רב לעבד, שהרי הגבהה ממורה היא דקונה אפילו בהשות מוכר, מה שאין כן במשיכה ומסירה, וגם קונה בהשות הרבים וכסימטא (שם). **שהגבהה קונה בכל מקום.** אפילו בהשות המיוחד למוכר לבדו (רשב"ם ב"ב עה:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ואיכא דאמרי קטן היה. ואעפ"כ הוצרך לזכות בו כדי שלא יקנה עצמו מן ההפקר אחר מיתת האדון ולא כאבא שאול דלאבא שאול היה יכול לזכות בו ואפ' לאחר מיתה כפ"ה וקשה לר"ת מנא ליה דלא כאבא שאול דילמא לעולם אימא לך דכאבא שאול סבירא ליה ומה שהחזיר בו מחייס לפי שהיה ירא שמא יקדמנו אחר ויזכה בו[א] ועוד ה"ל למימר וכדרבנן ועוד קשה דבפרק השולח (גיטין דף לט.) פסיק רבי יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול ואע"ג דרבי יוחנן סבר דאין הלכה כאבא שאול מ"מ קי"ל דבכל מקום הלכה כריב"ל לגבי דרבי יוחנן כדמוכח בריש פ"ד דמגילה (דף מ.) דמשמע שדברי רבי יהושע בן לוי הם עיקר [ז] מדברי ר' יוחנן גבי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש[ב] ואע"כ היכי עבוד הכא דלא כהילכתא ורלה לר"ת[ג] דגרס[ד] הכא וכאבא שאול כלומר אפילו לאבא שאול דאמר כל המחזיק בהן זכה בהן הוצרך לעשות כן שלא יקדמנו אחר ועוד מפרש ר"ת בענין אחר איכא דאמרי קטן היה מועיל בו זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואע"פ שעבדות אחרים עליו קודם הוא לזכות בעצמו כיון שיש לו יד אבל קטן שאין לו יד כל הקודם זכה[ה] בהן כאבא שאול ולא אמר לו שלוף מסגאי מחיים אלא לאחר מיתת יהודה הגדולה עשה כך והיינו כאבא שאול דאמר קטן אין לו יד לזכות בעצמו ומשום הכי זכה בו מר זוטרא אפילו לאחר מיתה אבל לרבנן בין גדול ובין קטן ואפילו עבדות אחרים עליו קנה עצמו בן מורין[ד] ור"י מפרש דהא דקאמר וכאבא שאול[ה] דאמילתא קמא נמי קאי ואפי' לישנא קמא דגדול הוה לא היתה חזקה מועלת כלום אלא דוקא לאבא שאול דלרבנן דאמרי בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני מורין לא היה מר זוטרא יכול לזכות בו דטעמייהו דרבנן[ו] מפרש בפרק השולח (גיטין דף לט.) דגמר לה לה מאשה דמה אשה[ז] מיתת בעל מתירה בלא גט אף עבד משתלח בלא גט והוי השתא מיתת הבעל כגט[ז] ואם היה[ח] נותן לו גט מי היה אחר יכול לזכות בו אבל לאבא שאול ניחא דהא יליף מה אשה[ט] איסורה מפקעת במיתת הבעל ולא ממונה אף עבד כו'[ט] וכיון שהיה משעבד עצמו למר זוטרא לא היה חפץ לזכות בעצמו והוי כמו קטן לאבא שאול:

[והא קמ"ל ע"י אחרים אין כו'. ולא"ת מעיקרא נמי ידע תלמודא דהכי הוא מידוש דמתניתין כלאמר בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו כו' ויש לומר דהוי סבר מעיקרא דהוי מידוש דמתני' מתרוייהו ממה שהוא ע"י אחרים ומן דיוקא דע"י עצמו לא ומסיק דלא אינעריך מתני' אלא מן הדיוק. ת"י]: **רבי שמעון בן אלעזר אומר אף שטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ושלש מחלוקות בדבר.** פירש בקונטרס[ר] ר' מאיר אית ליה בכסף על ידי אחרים ואפי' שלא מדעתו ולא על ידי עצמו דאין קנין לעבד בלא רצו ובשטר על ידי עצמו ולא על ידי אחרים שלא מדעתו דמוד הוא לו וכסף אע"ג דמוד הוא לו אבל לאבא שאול דרבנן אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ורבי שמעון בן אלעזר סבר כר' מאיר בכסף דע"י עצמו לא ואין קנין וכרבנן בשטר דאין בין גיטו וידו באין כאחד א"כ הא דקי"ל גיטו וידו באין כאחד יחידאה היא וכר' מאיר עבדינן ליה הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרישית דרישא דמילתא אמרה רבנן וסיפא אתאן לר' שמעון בן אלעזר: **שאינה שלו.** דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ואיכי לא אקנה לבעל לגופה: **שאינה שלו.** של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט[ו] לר'

ואיכא דאמרי קטן הוה. ולעפ"כ הוצרך לכל זאת: ודלא כאבא שאול. דאמר[מ] כל המחזיק בהן זכה אפי' לאחר זמן זכה בהן: **ע"י עצמו לא.** שאם נתן לו כסף לפדות את עצמו אינו פדוי דמה שקנה עבד קנה רבו[נ]: **במאי עסקינן.** הלא קנה עצמו ע"י אחרים: **אילימא שלא מדעתו.** של עבד: **שמעינן ליה לרבי מאיר.** בפ"ק דגיטין חוב הוא לעבד שיוצא כו' שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה ואי עבד ישראל אוסרו בשפחה דשכיחא ליה פריצא ליה[פ]: **ופנינא אין חכין לאדם כו'.** אין אדם יכול ליעשות שלוחו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה או הפסד והיכי תני מתניתין דנפדה על ידי אחרים שלא מדעתו: **אלא מדעתו.** ואם תאמר פשיטא הא איצטריך לאשמועינן דע"י עצמו לא דאין קנין לעבד בלא רצו בשום לד: **ואי מדעתו.** שאמר לו קבל גטי: **באין לאחר.** ולא אמרינן לא הוצרך רבו את הגט מרשותו ואין זו קבלה: **והא לא תני.** בברייתא הכי: **האי שטרא לאחר כו'.** זה לשון קניה וזה לשון שחרור: **האי לספא לאחר והאי לספא לאחר.** זה ניתן לקניה וזה ניתן לשחרור: **עיבעא מיהא חד הוא.** ואין ניכר הפרש ביניהם: **לסף קבלת רבו.** שמקבל רבו הכסף גרמה לו להשתחרר מאליו ואין אחרים הללו חבין[ע] אלא קבלת הרב והרב אין נעשה שלוחו אלא לצורך עצמו ומקנהו מאליו אבל חירות השטר קבלת אחרים גרמה לו וכיון דמוד הוא לו אין חבין לאדם שלא מדעתו: **שמעינא להו כו'.** במסכת גיטין (דף יח.): **פנינא.** כמו התנן: **דיש קנין.** כי יהבי ליה ע"מ שאין לרבו רשות בו: **והא קי"ל.** כלומר והא מעשים בכל יום שהעבד מקבל את גיטו ואי רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר"מ: **אף ע"י אחרים.** ואפי' שלא מדעתו דזכות הוא לעבד כו': **ורבי שמעון בן אלעזר היא.** הך סיפא דשטר לית ליה גיטו וידו באין כאחד: **ושלש מחלוקות בדבר.** רבי מאיר אית ליה בכסף על ידי אחרים ואפי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רצו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דמוד הוא לו וכסף אע"ג דמוד הוא לו קבלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקסבר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רצו וגבי שטר לית ליה גיטו וידו באין כאחד כדקתני אף בשטר כו' וכ"ש בכסף אלמא בתרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית להו בכסף בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו[פ] דיש קנין אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו ודקיימא לן גיטו וידו באין כאחד כרבנן עבדינן ליה. והלא דלא ברבנן ותנינהו משום דסיפא ר"ש בן אלעזר היא אבל רישא ה"ק ליה רבנן לר"מ אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכ"ש ע"י אחרים דזכות וכ"ש שטר[ק] דזכות ואם באנו לפרש שלש מחלוקות ולומר דרבנן אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ורבי שמעון בן אלעזר סבר כר' מאיר בכסף דע"י עצמו לא ואין קנין וכרבנן בשטר דאין גיטו וידו באין כאחד א"כ הא דקי"ל גיטו וידו באין כאחד יחידאה היא וכר' מאיר עבדינן ליה הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרישית דרישא דמילתא אמרה רבנן וסיפא אתאן לר' שמעון בן אלעזר: **שאינה שלו.** דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ואיכי לא אקנה לבעל לגופה: **שאינה שלו.** של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט[ו] לר'

זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואיכא דאמרי קטן הוה[ב] ודלא כאבא שאול[ג] דתניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר אגדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן: וקונה את עצמו בכסף כו': בכסף ע"י אחרים אין[ד] אבל לא על ידי עצמו במאי עסקינן אילימא שלא מדעתו מכדי שמענא ליה לר' מאיר[ה] דאמר חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות ותנינא[ו] בזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו אלא פשיטא מדעתו והא קמשמע לן על ידי אחרים אין על ידי עצמו לא אלמא אין קנין לעבד בלא רבו אי הכי אימא סיפא בשטר על ידי עצמו על ידי עצמו אין על ידי אחרים לא ואי מדעתו על ידי אחרים אמאי לא וכי תימא מאי ע"י עצמו אף ע"י עצמו והא קמ"ל דגיטו וידו באים כאחד והא לא תני הכי דתניא[ז] בשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים דברי ר"מ אמר אביי לעולם שלא מדעתו ושאני כסף הואיל וקני ליה בעל כורחיה מקני ליה בעל כורחיה אי הכי שטר נמי[ח] האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד הכא נמי האי כספא לחוד והאי כספא לחוד טיבעא מיהא חד הוא רבא אמר כסף קבלת רבו גרמה לו שטר קבלת אחרים גרמה לו: וחכמים אומרים[ט] בכסף ע"י עצמו: בכסף ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי נהי נמי דשלא מדעתו מכדי שמענא להו לרבנן דאמרי זכות הוא[י] שיצא מתחת יד רבו לחירות ותנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו וכ"ת מאי ע"י עצמו[יא] אף ע"י עצמו וקמ"ל דיש קנין לעבד בלא רבו א"ה אימא סיפא בשטר ע"י אחרים ולא על ידי עצמו והא קיימא לן[יב] דגיטו וידו באין כאחד וכי תימא מאי ע"י אחרים[יג] אף ע"י אחרים והא קמ"ל[יד] דזכות הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות אי הכי נערבינהו וניתנינהו בכסף ובשטר בין ע"י אחרים בין על ידי עצמו אלא בכסף בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ור"ש בן אלעזר הוא[טו] דתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר אף בשטר על ידי אחרים ולא ע"י עצמו[טז] ושלש מחלוקות בדבר אמר רבה מ"ט דר' שמעון בן אלעזר[יז] גמר לה לה מאשה מה אשה עד שיוציא גט לרשות שאינה שלו[יח] אף עבד נמי עד שיוציא גט לרשות שאינה שלו בעי רבה לר'

מ) גי' הרי"ף ורא"ש וכדלאבא שאול [וכן פירש ר"ת ממ"ש תוס' סכלן], נ) גיטין לט., ג) [בכת"י ע"ש עצמו לא. וכ"ה בכת"י. וכ"ע מתוד"ס והא קמ"ל, וע"ש בכת"ש], ד) גיטין יח.; ה) שם. לקמן מב. נ"מ יב. עיהוכין פח: מולין פב. [כתובות יח. יבמות קיח:], ו) [בכת"י וסוף: בכסף ע"י אחרים. ועי' רש"ן], ז) [לעיל ה.], ח) [בכת"י וסוף: לעבד], ט) מוספתא דקידושין פ"א ה"ד, י) [עיהוכין עה. וש"נ], כ) גיטין לט.; [מא: תגיגה ד.], ל) [עי' גיטין עז ע"ב], מ) [בכת"י שבכת"י: דאמר קנעים כל וכו' זכה בהן שאין לקנעים זכיה שיזכו בעצמן], נ) [פסחים פח ע"ב], ס) [גיטין יג ע"ב], ע) [בכת"י שבכת"י: חבין לו כלל אלא קבלת הרב גורם והרב וכו' מאליו ולא ע"י עצמו אבל וכו' קבלת אחרים שיקבלו השטר גורם השחרור וכיון], פ) [בס"ל נוסף: עצמו], צ) [בדפו"ר: גיטון], ק) [ועי' תוס' חולין מז. ד"ה אמר רבא], ר) [בדפו"ר: דגרסינן], ש) [ל"ל בו. יעב"ץ], ת) [ל"ל אמילתא. רש"ן], א) [בדפו"ר: איסורא מפקעא], ב) [נראה דיש להוסיף אלמא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושלא ממלוקות וכו'. וכ"ש שטר ואם נאנו כל"ל ותיבת זכות נמחק:

מוסף תוספות

א. לאחר מיתה. תוס' הרא"ש. ב. וקאמר התם כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דרבי יוחנן פליג עליה כדאיתא התם מייתי ראיה מר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי. תוס' גיטין לט. ג. כגרסת ר"ח. תוס' הרא"ש. והגאונים. ריטב"א. ד. וזכו בהם שמים. תוס' הרא"ש. ה. שקונים עצמם במיתת האדון. שם. ו. בין גדולה בין קטנה מיתת הבעל. שם. ז. ומיתת האדון כגט. שם. ח. שם וסוף. רבו. ט. מיתת האדון מפקיע איסור ולא ממון הלכך קטן שאין לו יד לזכות בעצמו המחזיק בו זכה בו וכן גדול כיון שהיה משעבד וכו'. שם. י. דבמתניתין גופא איכא שלש מחלוקת. רשב"ץ.

תוס' ר"י הזקן

[דגיטו וידו באין כאחד]. ...חשוב כאילו הוא ביד האדון לא אמרינן שלא יצא שטר השחרור מיד האדון דגיטו וידו באים כאחת שתכף שנתן לו גט שחרורו נעשה לו יד לקבל השטר ואין לאדון שום זכייה בו. שלא מדעתו. של עבד. חוב הוא לעבד. דעבדא בהפקרא ניהא ליה ונוח לו שאסור בבת חורין כדי שיהא מותר בשפחה דזילא ליה ופריצא [ליה] ושכיחא ליה טפי מבת

רלח א מיי' פ"ג מהל' זמירה ומתנה הל"י סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' סה וטוש"ע מו"מ סי' ערב סעי' טו:

רלו ב מיי' פ"ד מהל' זמירה ומתנה הל"ב ופ"ה מהלכות עבדים הל"ב וש"ו שם הל"ח טוש"ע מו"מ סי' רמג סעי' ח:

רלו ג ד מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ב סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כו:

רלח ה מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' מד:

ו מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ח טוש"ע שם סעי' מח):

רלט ז מיי' שם הל' ג (ג) טור שו"ע שם סעי' מח.

מוסף רש"י

גר שמת. ואין לו יורשים וכל נכסיו הפקר. קנו עצמן. הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר. אבא שאול אומר. קנעים אין להם יד לחזות בעצמן (גיטין לט.). חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות. הלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה אלמא חוב הוא לו (שם יא:). זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו. ואין אדם עשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להרויחו אין אדם אחר דעתו ליה דעתא ליה זכין ואין חבין (חולין פג.). דבר שהוא לעצמו קרוי חוכה (כתובות י. וכעי"ז ב"מ י.). דבר שהוא חוב לו שאינו חפץ בו (סוטה כח.). זכין לאדם שלא בפניו. ושלא מדעתו דאין אדם דעתא ליה שהבא שלוחו (ב"מ יב.). גיטו וידו באין כאחד. ע"ש הגט נתן לה עם נתינתו (גיטין עז:). האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד. כזה כתוב לשון כיסה חה מפורש לשון יציאה (לעיל ה.). האי כספא לחוד. כשהוא נותנו מפרש על מנת מה הוא נותנו (שם). טיבעא מיהא חד הוא. אינו מכר בתוכו אם להוליא אם להכניס (שם). גמר לה לה מאשה. כמיב הכא (דברים כד) וכתב לה וכתיב התם (ויקרא יט) לו מופקה לא ניתן לה (חגיגה ד.).

תוס' ר"י הזקן (המשך)

חורין. קבלת רבו גרמה לו. להשתחרר ואין אדם עושה מעשה השחרור שיהא תלוי בו שיהא הוא יכול למנוע שהאדון מקבל מעותיו לתועלת עצמו והוא משוחרר מאליו. אבל בשטר אדם מקבל השטר והוא משוחרר באותה קבלה ואין חבין לו לאדם שלא בפניו. דשלא מדעתו. דהא אמרת על ידי אחרים לא. ג) מיירי שלא מדעת הבעל. והא קיי"ל. דלרבנן נמי אמרינן גטו וידו באין כאחת. אף על ידי אחרים. שלא מדעתו. שלש מחלוקות. דר' [שמעון בן] אלעזר ס"ל דלא אמרינן גטו וידו באין כאחד.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

רמ״ א מיי׳ פ״ו מהל׳ מלוה הל״ה:

רמא ב מיי׳ פ״ו מהל׳ עבדים הל״ט טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ נה:

רמב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ זכייה הל״ב טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ כב:

רמג ד מיי׳ שם ופ״ז מהל׳ נדרים הל״ז סמג עשין פב סמג לאוין רמב טוש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ יא וטוש״ע יו״ד סי׳ רכב:

רמד ה מיי׳ פ״ג מהל׳ זכייה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ כב:

רמה ו מיי׳ שם הל״ד ופ״ס מהל׳ עבדים הל״ב סמג שם טוש״ע שם סעי׳ כו:

תוס׳ ר״י הזקן

שלוחי דרחמנא. ואפילו היה בעל קרבן מודר הנאה מהכהן מותר לו להקריב קרבנו. יש קנין. שהקנו להם אחרים בסתם ולא עשו להם תנאי הואיל ודעת אחרת הקנתו לו ולא גמר בלבו לתת לאדון ולבעל. [ויש קנין לאשה בלא בעלה]. ולאשה בעלמא איצטריכא ליה. כתב רבינו שלמה דאשה כעבד הואיל וזכאי במעשה ידיה ומציאתה. משמע מלשונו דמתנה כמציאתה וכ״כ בפ׳ בן סורר ומורה [סנהדרין עא, א ד״ה על מנת]. וזה אינו כמו שכתבנו במציאת האשה. מ״ם **ולאו כלום הוא.** דה״ל כנותן [לו] אחר מתנה שתכף שנתן לעבד קנה האדון וכי עביד תנאי לעבד לא מהני לאדון. ור׳ אלעזר וכו׳. איכא מאן דפסק כרב ששת, דגרסינן בנדרים פרק בתרא [פח, א עיי״ש] המודר הנאה מחתנו והוא רוצה ליתן מעות לבתו אומר לה הרי המעות נתונים לך על מנת שאת נושאת ונותנת לפיך. אמר רב לא שנו אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך, אבל מה שתרצי עשי בהן קנה יתהון בעל. אמר רבא מכדי שמעתתיה דרב כר׳ מאיר מדקאמר דרב כר׳ מאיר ומודה שאם אמר מה שאת נושאת ונותנת בפיך לא קנה בעל ובמה שתרצי עשי בהן קנה, אלמא ס״ל כרב ששת דבעל מנת שאין לרבך רשות בהן פליגי. ומיהו ר׳ מאיר מודה בעל מנת שתצא בהן לחורות והו״ל גבי אשה מה שתרצי עשי בהן כע״מ שאין לבעליך רשות בהן, ומה שאת נושאת ונותנת בפיך כעל מנת שתצא בו לחירות גבי עבד, דאלו סבירא לן כר׳ אלעזר הויא שמעתתיה דרב כרבנן ולא כר׳ מאיר, דלר׳ מאיר כי היכי דלגבי עבד ליכא שום אנפא דקני ליה עבד בלא אדון, ה״נ גבי אשה ליכא שום אנפא דתקני אשה בלא בעלה, ואוקים רב למתני׳ כרבי מאיר ושמואל כרבנן, אלמא הלכתא כרב ששת. והרי״ף והר״מ [זכיה פ״ג הי״ג] פסקו כר׳ אלעזר. פסק כשמואל* והעיקר דרב ושמואל בהא פליגי רב סבר דמתני׳ ודאי כר׳ מאיר היא ו) במה שאת נושאת ונותנת לפיך דוקא ר׳ מאיר מודה, [וכן] בעל מנת שתצא בהן לחירות (דלא קנה אדון כרב ששת, ומה שתרצי עשי בהן הוי כע״מ שאין לרבך רשות בהן כדפרישית. והיינו דקאמר רב ז) במה שאת נושאת ונותנת בפיך דוקא אבל מה שתרצי עשי בהן אע״פ שהתנה בגופה של מתנה קנה בעל ח) ודאי כר׳ מאיר ואליבא דרב ששת דס״ל דפלוגתייהו בע״מ שאין לרבך רשות בהן, וקסברי רבנן קנתה האשה והעבד, ור׳ מאיר סבר דלא קנו, ואיכא למימר דר׳ מאיר סבר דע״מ שתצא בהן לחירות ודכוותה גבי אשה בע״מ שאת נושאת ונותנת לפיך קנתה האשה, אבל ט) בע״מ שתרצי [עשי] בהן לא, דהא בע״מ שתצא בו לחירות גופיה לא שמענן ליה בפירוש דנימא דקנה דנגמר מטעמיה באשה קנתה אפילו במה שתרצי עשי בהן, וכרבנן לא מצי למיהוי דאף בלא מה שתרצי קנתה האשה והעבד. ואלו רב ס״ל כר׳ אלעזר בע״מ שתצא בהן לחירות פליגי, מני מתני׳ אי ר׳ מאיר הא אמר אפ״ה קנה בעל ואדון, ואי רבנן דאמרי גבי עבד דבעל מנת שתצא בהן לחירות קנה עבד מטעם דלדידיה נמי לא אקני ליה אלא שיצא בהן לחירות כלומר שהתנה בגופה של מתנה, גבי אשה נמי קנתה אפילו במה שתרצי עשי בהן שהרי התנה בגופה של מתנה, כמו שנבאר בדברי שמואל, הילכך לרב דאמר י) ללישנא דמתני׳ דוקא לא מתוקמא שמעתתיה אלא כר׳ מאיר אליבא דרב ששת. ושמואל ס״ל כר׳ אלעזר דבעל מנת שתצא בהן

מסורת הש״ס

ו) יומא יט. נדרים לה:, ז) תמורה כה: גיטין כג:, ח) סנהדרין פח: נדרים פח:, ט) [נדרים עא. סנהדרין עא. ע) [נדרים סז:], פ) [זבח כל: סנהדרין עא.], י) [סנהדרין פח:], יא) [כתובות מו ע״ב סה ע״ב], יב) [גל״ל דרבנן. וכ״ה ברש״י], יג) [בדפו״ר: למיפסנו], יד) [ע׳ תוס׳ שבת עב. ד״ה כי אמא ותוס׳ יומא יט: ד״ה מי איכא ובס״ק פו: ד״ה ביישו וב״מ יז: ד״ה מן], טו) גי׳ רש״ל, [ע״ש. ובמרלה כהן, ובר״ש מדעטוף], טז) [עיי׳ תוספות יומא יט: ד״ה מי איכא], יז) [כתובות סה ע״ב], יח) [גל״ל דמתניתן דמה שאת נושאת ונותנת לפיך דוקא ולאי כר״מ היא דר׳ מאיר מודה וכו׳ אדון וכיב שמתן], יט) [גל״ל: דמתן], כ) [גל״ל: והיינו כר״מן], כא) [גל״ל: בע״מ דמה שתרצי וכו׳ מטעמיה דבאשה קנתה וכו׳ דלפ״ז מה שתרצי], כב) [גל״ל לישנא], כג) [גיטין עז ע״ב], כד) [גל״ל לעבדו],

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה דאמר וכו׳ וי״ל דאורחיה דגמ׳ וכו׳. בגיון של הגאון מוהרי״ב זצ״ל ועוד כתובות ד׳ מד ע״ב תד״ה והלכתא ונקנין דף סה ע״ב תד״ה ואם נתן וכו״ן נדרים ד׳ עב ע״ב ד״ה ולענין הלכה:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הדר פשטא גמר לה: (ב) תוס׳ ד״ה (בע״ב) ר׳ שמעון וכו׳ ור׳ שמעון ב״א סבר לה כר״מ: (ג) ד״ה ור׳ אלעזר וכו׳ המדיר את חמתו וכו׳ אומר לה לבתו הרי:

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

הובא בעמוד הבא.

תוס׳ ר״י הזקן (המשך)

לחירות פליגי הילכך מתני׳ לאו כר׳ מאיר מתוקמא אלא רבנן היא, ומה שאת נושאת ונותנת לפיך לאו דוקא, וגבי אשה אפילו מה שתרצי עשי בהן לא קנה בעל דהא לדידה נמי לא אקני לה אלא למה שתרצי עשי בהן, דהואיל ופרט לה זה וכבר נתן לה לא הוי כנותן לזה ומתנה לזה, שלא נתן לה מתנה מוחלטת אלא שתעשה בהן מה שתרצה והתנה בגוף המתנה אבל כשהתנה עם המתנה שנתן לה מתנה מוחלטת דאמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן הוי כנותן לזה ומתנה לאחר. איכא מאן דאמר מיהו ה״מ באשה דלא קני ליה גופא ק) ואין ביד הבעל לעכבה לעשות חפצה, הילכך לא נתן לה מצד שהיא תחת בעלה אלא מצד שהיא תחת עצמה, אבל בעבד דקנייה ליה לגופיה ויש לו לעכבו לעשות חפצו, אפילו כשאינו (עושה) [אוכל] משל אדון קני אדון המתנה לעולם שהרי הקנה לעבדו, ואע״ג דקא״ל ע״מ שתעשה בהן חפציך מהם, הואיל ועשיית חפציו היא תחת שעבודו נמצא שהמתנה היא לעבדו שיעשה מהן מה שאמר, הילכך כי א״ל קני קנה עבד ואדון וכי א״ל ע״מ הוי כמתנה לאחר עד שיאמר לו על מנת שתצא בהן לחירות, דהא לדידיה לא אקני ליה עד שיצא בהן לחירות ויסחלק כל שעבודו מעליו, נמצא שלא הקנה ר) עבדו כלל. והלכתא כשמואל דדינא הוא. ודעת הר״ם שאין הפרש בין עבד ואשה דהואיל והתנה בגופה של מתנה כגון שאמר לעבד על מנת שתצא בהן לחירות [אן] מה שתרצה לעשות בלא רשות אדון לא קנה אדון, כמ״ש בזכייה פ״ג [הי״ג]. והרב בעל התשלום כתב בנדרים דברי פלא והעקר כמו שכתבנו, וכ״ד הר״ם והרי״ף. והוי יודע דמתנת אשה שוזכה בה הבעל אינו זוכה בה אלא לפירות כמו שכתבנו בפ׳ מציאת האשה. ורמטי דר׳ מאיר [אדר״מ] ורבנן [אדרבנן]. לר׳ אלעזר מותיב דבעל מנת שתצא בהן לחירות פליגי ושמעינן מהא דר׳ אלעזר בין בעבד בין באשה קאמר ודינם שוה, שלא כדברי בעל התשלום שכתב דהא דר׳ אלעזר לא איירי אלא בעבד

*אולי צ״ל ולענין המדיר הנאה מחתנו פסק כשמואל כצ״ל. ועי׳ בר״ן כאן שכתב דע״כ דגם הרי״ף פוסק כשמואל ע״ש, ועי׳ ברי״ף על נדרים שם ודו״ק (ד״ז). [ויותר נראה שצ״ל: ורס״ג (או ור׳ עמרם גאון) פסק כשמואל ראה רמב״ן, רשב״א וריטב״א כאן].

לר׳ שמעון בן אלעזר עבד כנעני מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו כיון דגמר לה לה מאשה כאשה או דילמא אשה דאיהי מצי מקבלת גיטה שליח נמי מצי משויא עבד דאיהו לא מקבל גיטיה שליח נמי לא מצי משוי בתר דבעיא הדר פשטא (א) לה לה מאשה כאשה ואלא הא ב)דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני אשלוחי דרחמנא נינהו דאי סלקא דעתך שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי ולא והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטיה ושליח מצי משוי ולא היא ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל עבד שייך בגיטין דתניא ג)נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו: ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: נימא בהא קמיפלגי דר׳ מאיר סבר ד)אין קנין לעבד בלא רבו ה)ואין קנין לאשה בלא בעלה ורבנן סברי יש קנין לעבד בלא רבו ויש קנין לאשה בלא בעלה אמר רבה אמר רב ששת דכולי עלמא ו)אין קנין לעבד בלא רבו ז)ואין קנין לאשה בלא בעלה והכא במאי עסקינן ח)דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שאין לרבך רשות בו ר׳ מאיר סבר כי אמר ליה קני ט)קני עבד וקני רביה וכי אמר ליה על מנת לא כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה על מנת אהני ליה תנאיה ור׳ אלעזר אמר כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי י)דקני עבד וקני רביה והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות ר״מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רביה וכי אמר ליה על מנת לא כלום קאמר ליה יורבנן סברי לדידיה נמי הא לא קא מקני ליה דהא לא אמר ליה אלא על מנת שתצא בו לחירות ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבנן אדרבנן דתניא אין קמיבעיא ליה היכא דאמר העבד לאחר לקבל ליה גיטו מיד רבו מהני קבלתו או לא דכי לא א״ל לקבל גיטו ובא ומקבלו פשיטא לן דמהני דאמרינן במתניתין (לעיל דף כב:) ובשטר ע״י אחרים אבל אמירתו שאמר לו לך וקבל גיטי שמא מיגרע גרע לפי שבא מטעם שליחות יא) או לא ויש מפרשים ד לדכי קמיבעיא ליה מהו שיעשה שליח הא דאמר ר׳ שמעון בן אלעזר בשטר ע״י אחרים בתורת שליחות קאמר כלומר צריך שהעבד יעשה שליח לקבל גיטו משום דגמר לה לה מאשה ואמר ר״מ דאמר לה דמי לאשה דדוקא אשה דאיהי מקבלת גיטה שליח נמי מצי משויא אבל עבד לר׳ שמעון בן אלעזר כיון דאיהו לא מצי מקבלו שליח נמי לא מצי לשוויי ואם כן בשטר על ידי אחרים דקאמר הייהו אפילו עומד ולווה כיון דאיהו מטעם שליחות יב): **דאמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו.** פירש בקונטרס דמיירי לענין הקרבת קרבנות ופקא מינה לענין מודר הנאה מן הכהן שהכהן מותר להקריב קרבנותיו תימה דמשמע הכא דפשיטא ליה ובמסכת נדרים בפרק אין בין המודר (דף לה:) בעי הני כהני שלוחי דרחמנא הוו או שלוחי דידן ולא איפשיטא ואמאי לא מייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע ליפשטא טו ויש לומר דאורחיה דגמרא הוא בכמה דוכתי דלא טז) מיפשטא אלא ממשנה או מברייתא אע״ג דאלי למיפשט מדברי יז) אמוראי אי נמי יח) לומר יט) דהתם הכי קמיבעיא ליה הני כהני שלוחי דרחמנא דוקא מינהו ולא שלוחי דידן כלל או דילמא הוו נמי שלוחי דידן כ) ופקא מינה שאם היה כהן מקריב שלא לדעת הבעלים כא) אי שלוחי דרחמנא כב) [נמי] מינהו הוי קרבן כשר כג) ואי הוו כד) [דוקא] שלוחי דידן אינו כשר כיון שהקריב שלא מדעת הבעלים כה):

ורבי אלעזר אומר כל כי האי גוונא בו׳. אומר רבינו תם דהלכה כר׳ מאיר דאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה ומליגא דרב ששת דמוקי פלוגתא כי מקני ליה אחר ואמר ליה על מנת שאין לרבך רשות בו דמשמע אבל אי אמר ליה על מנת שתצא בו לחירות אפילו ר״מ מודה דאהני ליה תנאיה וכן משמע פרק בתרא דנדרים (דף פח.) דתנן התם המדיר (א) תתנו הנאה ממנו והוא רוצה לתת מעות לבתו אומר לה הרי מעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך ולקמן לא הקנו לבעל אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך ומשמע דגמר מטעמיה באשה קנתה אפילו במה שתרצי עשי בהן, וכרבנן לא מצי למיהוי דאף בלא מה שתרצי קנתה האשה והעבד. ואלו רב ס״ל כר׳ אלעזר בע״מ שתצא בהן לחירות פליגי, מני מתני׳ אי ר׳ מאיר הא אמר אפ״ה קנה בעל ואדון, ואי רבנן דאמרי גבי עבד דבעל מנת שתצא בהן לחירות קנה עבד מטעם דלדידיה נמי לא אקני ליה אלא שיצא בהן לחירות כלומר שהתנה בגופה של מתנה, גבי אשה נמי קנתה אפילו במה שתרצי עשי בהן שהרי התנה בגופה של מתנה, כמו שנבאר בדברי שמואל, הילכך לרב דאמר ב) ללישנא דמתני׳ דוקא לא מתוקמא שמעתתיה אלא כר׳ מאיר אליבא דרב ששת. ושמואל ס״ל כר׳ אלעזר דבעל מנת שתצא בהן

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אין אשה [ט]פודה מעשר שני בלא חומש ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' מאיר [א]אשה פודה מעשר שני בלא חומש היכי דמי אילימא בזוזי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדה ואלא בזוזי דידה ומעשר דידיה איש אמר רחמנא [ב]ולא אשה אלא לאו כי האי גוונא דאקני לה אחר מנה ואמר לה ע"מ שתפדי בו את המעשר ואיפכא שמענא להו אמר אביי איפוך רבא אמר לעולם לא תיפוך והכא במעשר דאתא מבי נשא עסקינן ור"מ לטעמיה [ג]דאמר [ג]מעשר ממון [ד]הקדש הוא [ד]ולא קני ליה בעל ורבנן לטעמייהו דאמרי ממון הדיוט הוא וקני ליה בעל הילכך שליחותא דבעל קעבדא: תנא [ה]יוצא בשן ועין וראשי אברים שאינן חוזרים בשלמא שן ועין כתיבי אלא ראשי אברים מנלן דומיא דשן ועין מה שן ועין מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל [ו]מומין שבגלוי ואינן חוזרין ואימא ניהוו שן ועין כשני כתובים הבאים כאחד [ז]וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין צריכא דאי כתב רחמנא שן הוה אמינא אפילו שן

אלימא דרב ששת דאילו לר"א דלינהא דר"מ אפי' מה שאת נותנת לפיך קנה יתהון בעל כמו שאין מועיל ע"מ שתצא לחירות אצא ע"כ כרב ששת ולא כר"א סבירא להו לרב ושמואל ש"מ דלרב ששת ע"מ שתצא בו לחירות מועיל לכ"ע [ט]כמה שאת נותנת לפיך דמועיל אפילו לר"מ ואומר ר"מ דמשמע מהתם דהלכה כרב ששת ולא כר"א ועוד מייתי רמיה דהלכה כרב ששת מפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עא. מ) דאמרינן התם בן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל משל אביו ואל אמו ופריך בגמרא אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כשנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעלה רשות בהן והשתא בשלמא לרב ששת מכל מקום אתי לכל הפחות מיהא כרבנן [א] אלא לר' אלעזר לא אתיא דהתם לא כר' מאיר ולא כרבנן עוד מייתי רמיה מהתם דפסחים פרק האשה (דף פח.:) [ח] גבי האומר לעבדו שחוט עלי פסח ושכח מה אמר לו רבו כו' ופריך בגמרא מה שקנה עבד קנה רבו ומשני כגון דאתקי ליה ע"מ שאין לרבו רשות בו והיינו כרב ששת אבל לר"א הוה ליה לריך לאוקמי שאמר לו ע"מ שתצא ידי פסח אך ר"י אומר דאין רמיה מהתם דנדרים ומפרק בן סורר דהתם מיתוקמא שפיר אפי' לר"א דיש לחלק בין אשה לעבד [ב] ומצינו למימר אפילו לר"א דאמר לר"מ אפילו אמר לו ע"מ שתצא בו לחירות קנה רבו יכול להיות דבאשה לא קנה הבעל שהרי אינם שוים שאין יד האשה כיד הבעל כמו שיד העבד כיד רבו ותדע דאילו אם נתן הבעל מתנה לאשתו קנתה לגמרי ואין הבעל אוכל פירות כדאיתא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נא.:) ואילו אם נתן מתנה לעבדו לא קנה העבד כלל ועוד תדע שאין שוים שהרי אם נתנו אחרים מתנה לעבד שתצא זכה הרב בין בגוף בין בפירות דאין קנין לעבד בלא רבו היינו שאין קנין לעבד כלל ויש לרב גוף ופירות ואם נתנו אחרים מתנה לאשה אין לבעלה כי אם פירות אבל הגוף שלה דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות אבל הגוף לאשה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דאע"ג דמצינא [ט] דקאמר התם מפני מה מצינא האשה לבעלה שמא תגנוב זהובים ותאמר מצינא מצינא ופריך הגע עצמך מתנה כלומר במתנה עצמה ניחוש להא שמא תגנוב ותאמר נתנו לי מתנה ומשני מתנה יש לה קול ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל מה היתה מרווחת לומר ניתנו לי במתנה אלא ש"מ דבמתנה שנתנו לה אחרים אין לבעל אלא פירות אבל הגוף לאשה ואילו בעבד אם נתן לו אחר מתנה קנה האדון הפירות והגוף [ג] ואי"ת לפר"ת דלרב ששת מועיל ע"מ שתצא בו לחירות אפילו לר"מ א"כ אמאי קאמר ר"מ במתני' בכסף ע"י עצמו לא הא ע"י עצמו נמי משכחת לה באומר ע"מ שתצא בו לחירות וי"ל דכה"ג ע"י אחרים מקרי ולא על ידי עצמו כיון דלא קנה אותם העבד לגמרי ולא נתנו לו אלא ע"מ שיצא בו לחירות ואע"ג דלר' אלעזר דמוקי פלוגתייהו בע"מ שתצא בו לחירות מיקרי ע"י עצמו היינו משום דלר' אלעזר אית ליה דקניה עבד וקנה רביה אבל לרב ששת דאית ליה לא קניה רביה מיקרי ע"י אחרים דמחמת שאין העבד קונהו אלא לצאת בו לא קניה ליה רביה ועי"ל אחרים מיקרי ומיהו קשה אליבא דר"ל דמוקי פלוגתייהו באומר ע"מ שתצא בו לחירות אם כן היאך מצינו לרבנן דר' מאיר בכסף ע"י עצמו הואיל ולא הקנו לו אלא ע"מ שיצא בהם לחירות ע"י אחרים הוא כדבעינן למימר לר' מאיר אליבא דרב ששת וי"ל דרבנן [ד] ע"י עצמו דר' מאיר קיימי דאמר בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא ולר' אלעזר אליבא דר' מאיר אפילו הקנו לו ע"מ שיצא בהם לחירות קנה עבד קנה רבו ואין יוצא בו לחירות ומקרי שפיר ע"י עצמו ואתא קיימי רבנן ואתכי [ו] קאמר ואכ"א בכסף במה שאתה קורא ע"י עצמו דקאמרת דאינו יוצא אפילו אם נתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות אנו אומרים שיצא בו לחירות דכה"ג אשכחן בהמזקין (גיטין דף נא.:) ובשבועות (דף מב.) ובפ"ב דכתובות (דף יח.) דאמר ר' אליעזר בן יעקב פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו דהיינו [ז] מה שאתה קורין טענת עצמו:

ה"ג רש"י **אלא בזוזי דידה ובמעשר דידיה.** (ג) פירוש בזוזי דידה דנכסי מלוג ומעשר דידיה משדותיו אים אמר רחמנא ממעשרו ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כי אחר דמיא[ד] וקשה לר"ת דלא היה לו להזכיר אים ואשה כלל אלא הוה ליה למימר ממעשרו אמר רחמנא ולא ממעשר חבירו וגרסה לר"ת דגרס אלא בזוזי דידה ומעשר דידה והכי פירושו אים אמר רחמנא דמוסיף חומש על מעשרו ולא אשה אפילו בזוזי דידה ומעשר דידה ואפי' היא אלמנה (ד) וגרוסה אינה מוספת חומש והא דתני בת"כ בפ' בהר[ה] אם גאל יגאל אים ממעשרו לרבות את האשה לענין פדיה דוקא מרבינן את האשה ולא לענין חומש דס"ד הואיל וכתיב ביה במעשר למען תלמד ליראה[ו] ודרשינן מיניה [ז] בספרי דגדול מעשר שמביא לידי תלמוד כשאוהב בירושלים לאכילת מעשרו וה"א אשה כיון דלאו בת לימוד היא ליתא בדיני מעשר להכי איצטריך לרבויי והא דממעטו בת"כ[ח] קטן מאים ה"נ הוה מצי למעוטי אשה מחומש כדאמר הכא אלא משום דרבי בהמה קרא גופיה אשה מאם גאול יגאל ניחא ליה למנקט אים ולא קטן למעוטי לגמרי ומיהו בחנם הזכיר ר"ת למען תלמד הוה מצי למימר דאיצטריך לרבות אשה לענין פדיה דלא תיסק אדעתיה למעוטי מאים לגמרי כי היכי דממעטינן קטן ומה שפי' בקונטרס בזוזי דידה היינו נכסי מלוג לא נהירא דכיון שהן ברשותו[ה] ומה שקנתה אשה קנה בעלה בזוזי דידיה אשיבי כדאמר גבי מעשר דאתי מבי נשא דקני לה בעל למ"ד מעשר ממון הדיוט הוא ושליחותא דבעל קא עבדא לכן נ"ל דזוזי דידה מיירי כשהקנה לה אחר מנה ע"מ שאין לבעלה רשות בו דהא פרשינן לעיל שאין הבעל אוכל (ה) פירות: **תנא יוצא בשן ועין.** ותנא דידן דלא תנא להו משום דסבר דלריך גט שחרור[ו] הוא:

אין אשה פודה מעשר שני. קס"ד במעשר שני שהוא משדה בעלה שהיא כבעלה וקרינן ליה ממעשרו וכדמפרש לה ואזיל: **אשה פודה בלא חומש.** דלאו דידה הוא ואין מוסיפין חומש על פדיון מעשרות והקדשות אלא בעליס[ו] **שליחותיה עבדא.** ומ"ש דמאן דאמר פודין בלא חומש: **אלא בזוזי דידה.** דנכסי מלוג: **ומעשר דידיה.** משדותיו: **אים אמר רחמנא ולא אשה.** אים ממעשרו אמר רחמנא[ז] ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כאחר דמיא: **ע"מ שתפדי בו רו'.** שתהיה כאים אחר לפדות בלא חומש דבנן סברי כי אמר לה קני קנה ליה בעלה וכי אמר לה ע"מ לאו כלום הוא הילכך זוזי הוו[ח] ומי דבעל ושליחותיה עבדא[ט] אים ממעשרו קרינא ביה ורבי מאיר סבר לדידה גופה לא אקני לה אלא להכי שתהא כאים אחר לפדות בלא חומש: **דאייתי מבי נשא.** שמת אביה והיה לו מעשר שני[י] וירשתה עם שאר נכסים וירושה הבאה לה לאחר מכאן נכסי מלוג הן ולקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **ור"מ לטעמיה.** דאמר לקמן בפ"ב מעשר ממון גבוה הוא ואכילתו משולחן גבוה הוא הילכך אינו כשאר נכסים למקנייה בעל בתקנתא דתקון רבנן פירות לבעל הילכך לא זכי ביה וכי פרקה ליה בזוזי דבעל לאו ממעשרו הוא דזוזי דאב ומעשר דאב: **ורבנן לטעמייהו דאמרי ממון הדיוט הוא.** וחיילא עליה תקנתא דרבנן ופירות לבעל כשאר נכסי מלוג וכיון דבזוזי דבעל פרקה בעי חומש: **תנא יוצא בשן ועין.** אמתני' קאי: **ראשי אברים.** כ"ד הם ושנויים אצל נגעים (פרק ו משנה ז) ומייתי להו לקמן בשמעתין (דף כה.): **שאין חוזרין.** אם[כ] נטלן כשן ועין וגמר במה מצינו: **אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ואגמול כולהו מייתי: **צריכי.** דלא גמר חד מחבריה הילכך לא בחין כאחד נינהו: שן

ואם נתנו אחרים מתנה לאשה אין לבעלה כי אם פירות אבל הגוף שלה דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות אבל הגוף לאשה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דאע"ג דמצינא[ט] אין לדמות מציאת האשה לבעלה לגמרי[י] אין לדמות מציאת לאתנה וכן משמע בירושלמי דכתובות פ' מציאת האשה[מ] דקאמר התם מפני מה מצינא האשה לבעלה שמא תגנוב זהובים ותאמר מצינא מצינא ופריך הגע עצמך מתנה כלומר במתנה עצמה ניחוש להא שמא תגנוב ותאמר נתנו לי מתנה ומשני מתנה יש לה קול ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל מה היתה מרווחת לומר ניתנו לי במתנה אלא ש"מ דבמתנה שנתנו לה אחרים אין לבעל אלא פירות אבל הגוף לאשה ואילו בעבד אם נתן לו אחר מתנה קנה האדון הפירות והגוף[ג] ואי"ת לפר"ת דלרב ששת מועיל ע"מ שתצא בו לחירות אפילו לר"מ א"כ אמאי קאמר ר"מ במתני' בכסף ע"י עצמו לא הא ע"י עצמו נמי משכחת לה באומר ע"מ שתצא בו לחירות וי"ל דכה"ג ע"י אחרים מקרי ולא על ידי עצמו כיון דלא קנה אותם העבד לגמרי ולא נתנו לו אלא ע"מ שיצא בו לחירות ואע"ג דלר' אלעזר דמוקי פלוגתייהו בע"מ שתצא בו לחירות מיקרי ע"י עצמו היינו משום דלר' אלעזר אית ליה דקניה עבד וקנה רביה אבל לרב ששת דאית ליה לא קניה רביה דמחמת שאין העבד קונהו אלא לצאת בו לא קניה ליה רביה ועי"ל אחרים מיקרי ומיהו קשה אליבא דר"ל דמוקי פלוגתייהו באומר ע"מ שתצא בו לחירות אם כן היאך מצינו לרבנן דר' מאיר בכסף ע"י עצמו הואיל ולא הקנו לו אלא ע"מ שיצא בהם לחירות ע"י אחרים הוא כדבעינן למימר לר' מאיר אליבא דרב ששת וי"ל דרבנן[ד] ע"י עצמו דר' מאיר קיימי דאמר בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא ולר' אלעזר אליבא דר' מאיר אפילו הקנו לו ע"מ שיצא בהם לחירות קנה עבד קנה רבו ואין יוצא בו לחירות ומקרי שפיר ע"י עצמו ואתא קיימי רבנן ואתכי[ו] קאמר ואכ"א בכסף במה שאתה קורא ע"י עצמו דקאמרת דאינו יוצא אפילו אם נתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות אנו אומרים שיצא בו לחירות דכה"ג אשכחן בהמזקין (גיטין דף נא.:) ובשבועות (דף מב.) ובפ"ב דכתובות (דף יח.) דאמר ר' אליעזר בן יעקב פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו דהיינו[ז] מה שאתה קורין טענת עצמו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) וי"ל כו' דהלכה כר"מ אליבא דרב ששת: (ב) **בא"ד** מה שאתם קורין כו'. נ"ב וכיוצא בזה פי' התוס' לעיל סוף דף טו בד"ה אלא בסנכל: (ג) ד"ה אלא וכו' ופי' בקונטרס בזוזי דידה וכו' איש ממעשרו אמר רחמנא: (ד) **בא"ד** אלמנה או גרושה: (ה) בסה"ד אוכל אלא פירות:

תוס' ר"י הזקן

אבל באשה מודה דבעל מנת שאין לבעליך רשות בהן לא קנה בעל, דא"כ אמאי אוקמא בעל מנת שתפדי בו את המעשר, הו"ל לאוקמי בעל מנת שאין לבעליך רשות בהן דבהא[ב] פליגי אפי' לר' אלעזר גבי אשה. ועוד אפילו תפוך* קשיא דר' מאיר דהא מודה בע"מ [שאין לבעליך רשות אלא על מנת] שתפדי את המעשר דלא קנה בעל דהוי כע"מ (שתצא בו) שאת נושאת ונותנת לפיך. והוא דחק עצמו לפרש דהכא מיירי דלא אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות אלא על מנת שתפדי את המעשר, ואין אלו אלא דברי בביאות וקושיא קמייתא לא מיתרצא אמאי לא אמר ליה דא"ל על מנת שאין לבעליך רשות בהן. בפסח שני [פסחים פח, ב] מוכחינן דהא דאמרינן על מנת שאין לרבו רשות בו קנה בהן עבד וקנה אדון, דוקא מה חומש דכתיב באדון אבל מה שהוא חובה לאדון לא, שאין חבין לאדם אלא בפניו כמו שביארנו שם. אין האשה. הפודה מעשר שלו מוסיף חומש דכתיב [ויקרא כז, לא] ואם גאול יגאל איש ממעשרו ויסף חמשיתו, ואחר שפודהו אין מוסיף חומש, ואשה שפודה מעשר שלה אינה מוסיפה חומש דכתיב איש ולא אשה. ומעשר דידה**. ומיירי שאין לה בעל. דבי נשא. מבית אביה. יוצא. העבד לחירות אם השחית עינו או אבר שאינו חוזר. צריכי. ולא באין כאחד הם.

* אולי צ"ל דאפילו אם לא ניתא איפך לא קשיה דר"מ אדר"מ דהא מודה וכו'. ועי' מהרש"אכאן"ה ומשני דוקא.

** גירסת רבינו בגמ' אלא בזוזי דידה ומעשר דידה וכגירסת רבינו תם בתוס' ד"ה אלא (ד"ו).

מוסף רש"י

מעשר ממון גבוה הוא. דכל היכא דאיתיה למעשר לאו דידיה הוא אלא דגבוה הוא ולענין פדייה אוקמיה בכאותו דמתחיל ליה חומשא ואי לאו דידיה הוא לא הוי יהיב חומש שאין מוסיף חומש אלא בעלים דמתיב ממעשרו (ב"ק ס:). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדהכא כתביה לאידך ולא ליפוק מתכריה, ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **צריכא.** כלומר לאו בחין כאחד ניתנו ולמימרא דאין מלמדין אלא תרוייהו צריכי דאי הוי כתב חד לא גמיר אידך מיניה (לקמן לה.).

מוסף תוספות

שיך לעמוד קודם. א. וכן פירש בקונטרס מדקתני אף בשטר. תוס' טוך. ב. גבי האומר תנו גט זה לעבדי. תוס' הרא"ש. ג. ואמר לו אדון הא לך כמו שאמר דאי אמרת לא משוי שליח אינו גט דהא אדון לא מזכי ליה גט מדעתיה אלא כמו שאמר העבד ושליחותו לאו כלום. רשב"א ועי' שו"ת מהרש"ם ח"ו סי' קלו' בסופו. ד. דהא לא מבעיא ליה אם אמר לאחר לקבל גיטו מיד רבו אי הוי גיטא או לא דפשיטא דלא גרע ממה שאם לא אמר לו כלום, אלא הא קא מבעיא ליה וכו'. תוס' הרא"ש. ה. וכן משמע מתוך פירש רש"י. שם. ו. דלעולם פשיטא ליה מדרב הונא בריה דרב יהושע דשלוחי דרחמנא ניתנו דאי ס"ד שלוחי דידן דווקא ולא שלוחי דרחמנא כלל מי איכא מידי וכו'. תוס' יומא יט: ז. דהוו להו שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן וכו' והא לא מצי למיפשט מדרב הונא דאפילו אי שלוחי דידן נמי הוו מקרבי אע"ג דאגן לא מצינן למעבד כיון דאף שלוחי דרחמנא ניתנו ומילתא דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר לאו שלוחי דידן ניתנו לא נפ"מ מידי לענין מודר הנאה דבין אי שלוחי דידן דווקא ניתנו בין אי שלוחי דרחמנא נמי ניתנו אסור במודר הנאה דקא מהני ליה אלא נראה דנפ"מ וכו'. שם. ח. [כגון] אי אמר בעל הקרבן לא בעינא דליקרביה כהן שבאותו משמר אלא כהן אחר. שם. ט. נהי נמי דמפרשינן אף שלוחי דרחמנא ניתנו עיקרם שלוחי דרחמנא ניתנו ולאו כל קמיניה לעכב על ידם שלא יקריבוהו כהני משמר. שם. ע"כ מעמוד קודם.

א. דתלמודא לא נחת לאשמועינן אלא דהלכתא כרב ששת וממילא משמעינן דלר"מ צריך לאוקמי בדאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך ואילו הוי מוקמי לה תלמודא הכי לא הוה ידענא דהלכתא כרב ששת. תוס' הרא"ש.

ב. דטפי אלימא יד אשה מיד עבד דאע"ג דבעבד קנה יתהון אדון בע"מ דאשה לא קנה יתהון בעל והיינו דקאמר הכא ר' אלעזר כל כה"ג כ"ש לא פליגי דקני עבד וקני רבו ולא מסיק וקני אשה וקני בעל דלגבי אשה לא קני בעל. רשב"ם. ג. ומה שהזכיר בכאן אשה בהדי עבד משום דרבנן אמרי יש קנין לעבד בלא רבו וכ"ש שיש קנין לאשה בלא בעלה ולפי שרוצה להקשות מדר"מ לר"מ ודרבנן לרבנן דסברתן הפוכה גבי אשה מעבד כדקתני גבי מעשר שני. תוס' הרא"ש. ד. ואשה דנקט רבותא קאמר כלומר איש ולא אשתו דאפילו אשתו חשיבא כאחר לגביה לענין מעשר. רשב"ם. ה. דאית ליה לבעל פירות. ריטב"א.